

Українська соціалдемократія Росії.

Ч. 7.

Іван Гилька.

ОРГАНІЗАЦІЯ **===**
=== **й** **БОРОТЬБА**
сільських робітників.

I.

С о ф і я.

1917 р.

ЕКОНОМІЯ.

1. Звідкіля взялись економії.

Хто не знає на селі сих величезних будинків, біля яких видніють довгі ожереди соломн, червоніють незугарні велитні-молотїлки, увесь день метушаться десятки та сотні людей—із кіньми, волами, хурґонами та ріжними машинами, а в ночі ходить та грізно окликає сторож!

— Мамо, ви підете сьогодні в економію?—питає вранці свою матір мала дитина.

Бо воно так: сі постройкі, що примостились десь із краю села, або в яру, у степу, та зовуться з усіма машинами та широкими ланами, що розкинулись навкруги їх, економіями, відомі в нас сільському робітникові від самої колиски.

Немає в нас майже й одного села, де не було б своєї економії. Як далеко тягнеться Дніпро, починаючи вище Київa до самого Чорного моря і, як широко розкинулась уздовж його Україна, по-

чинаючи від Волині, туди за Харків,—так різні економії покрили великою сїттю села.

Є й у иньших губерніях Росії панські та дукарські багаті двори. Біля Москви, здовж річки Волги та в иньших місцях є теж по селах свої двори-павуки, які тягнуть останні соки з мужиків. Та наші павуки зовсім иньші. Сказано: економії.

Там, у иньших областях Росії, заховались досї напів-кріпацькі порядки. Поміщики по більшій частині не ведуть самі хазяйства, віддають землю селянам, або в „ієнольщину“ (з половини), або в аренду за гроші, хазяйство ведуть селяни на малих шматочках. Коли поміщики й засївають собі поле, то роблять те здебільшого мужицьким реманентом, за що відступають селянам частину землі. Сильне малоземелля примушує селян брати в панів землю по найбільш високим цінам, за найтяжчий обрїк, хоч земля й дає мало, виродила ся зовсім. Поміщикам це вигідно,—без усяких турбот загарбують доходи. Деяким дворянам мужики доставляють за дурно і курей, і гусей, і все, що потрібно „панові“,—як раз так як за панщини!

Було колись і в нас таке, і ще є повіти (уїзди), де гірша земля—на Волині, в Чернігівщині й Харківщині, та окремі села в иньших губерніях. де й тепер ведеть ся такий же напів-кріпаць-

кий порядок. Та помалу поміщики почали самі брати ся за хазяйство. Селяни, яких уже підрізало царське правительство своїми налогами та податками, не могли ні вигноїти, ні обробити як слід своїм убогим реманентом. Збирали вони з землі все менше та менше і, скільки не вибивались зі сил, панові багацько дати не могли. Все більш та більше руйнувалось наше селянство, воно розставалось з кіньми, коровами, переділяло на малесенькі шматочки свої наділи. Багацько горя, багацько мук та сліз бачила наша чорна земля. Сама ж вона, чорноземля наша, багата й родюча, нагодувати може не тільки людей, що на ній живуть, а ще й інші країни,—хліб наш іде по цілій Росії й за гряницю,—треба тільки як слід біля неї ходити, мати на це силу, гарний реманент. Стало, знать, не вигідно панам віддавати землю мужикам у аренду. Вони витягнули все, що можна було, з мужицького хазяйства та тепер почали самі хазяювати, або віддавати землю в аренду великим арендаторам із дворян або селян—у кого великий капітал. До того ж іще при кінці панщини почали ставити на Україні сахарні заводи. Потрібно було на заводи буряків, а їх вигідніше розводити в великому хазяйстві. Се теж підштовхувало панів узятись за дохідне діло.

Так щезав у нас старовинний порядок, старовинне життя, прийшов порядок новий. Виросли великі економії-фільварки, що взяли своїм капіталом усе в свої залізні руки. Мужик малоземельний зі самостійного хазяїна став наймитом у економії, сільським робітником. Пани почали на місце висмокткування мужицького хазяйства робити економію на робітничій праці. Такою ж „економією“ занялись і багаті мужики, що здебільшого нажились теж на людському горі, на сльозах своїх сусідів.

Цей новий порядок розширився найбільше на землі в Київщині, та на Поділлі, та в усій області біля Київа. Отсим саме й відрізняється ця область від иньших частин Росії. Порядок сей сильно вкорінив ся й в сумежних губерніях, в Херсонщині, у Катеринославщині, у Таврії та в иньших—там, куди ходять від нас на заробітки. Та помалу, чим дужче ділить ся село на багатих та бідних, чим більше проводить ся залізних доріг, що звязують село з містом (городом) та облегчуть продажу сільських продуктів,—порядок цей неминує вглиблюється й в ті губернії та закутки, де досі хазяйство держалось на старовинних основах.

II. Хто витворює багатства економій?

Що ж таке сей новий порядок?

Наука називає його порядком капіталістичним тому, що капітал в йому головна сила. Ми, сільські робітники, знаємо його на своїй шкурі, на своїх злиднях.

Багацько тисяч пудів усякого хліба продає кожен рік кожна економія. Навіть у неврожайні роки, коли в мужиків усе пропало, економія продає—на те в неї гарно оборудоване хазяйство з посівом різних ростин, із різним угноюванням та добрим оброблюванням землі, з різними поліпшеними плугами та машинами та сильним живим реманентом. Багацько десятків тисяч грошей доходу дістає кожний рік кожна економія. Звідкіля ж береться сей хліб і сей дохід?

Без праці хліб не виросте,—треба й виорати, й засіяти, й заволочити, і зжати, і змолотити. Чим більше вложити праці, тим кращий хліб. Хто ж робить усю цю роботу, з чєї праці сходить й наливається хліб? Всю цю роботу роблять сільські робітники, се на їх працю, на працю в холод годових та строкових, працю в нестерпучу спеку поденних, на непосильну працю малих дітей наших падає проміння сонця, падає дощ і під-

водять у гору травичку і золотять колосся. Сільські робітники виробляють у економіях хліб, як фабричні робітники виробляють на фабриках різні товари. Хліб та дохід економії ростуть із праці сільських робітників. Економія—се сільська фабрика, сільські робітники—рідні брати фабричних.

III. Що буде з економіями?

Що ж буде з сими сільськими фабриками? Чи вічно голодувати ме робітник серед ланів та квіток і витворювати ме багатства ненаситним капіталістам?

Поміщики, грабуючи нашу працю, влаштовують велике хазяйство. в котрому все краще, як на мужицьких наділах, де легче добувати хліб. Вони думають вічно користуватись витвореним нашими руками добром. Але нужда, що жене нас тисячами в економії, ясно каже нам: „На віщо панське грабування? Чи не краще зробити сі чудові хазяйства, що вирости з нашого поту, громадським добром усіх робітників, усіх людей? І в городах поступити так із фабриками та залізницями дорогами теж, і установити, щоб усі працювали та всі користувались благами великого хазяй-

ства, щоб плоди праці діставались робітникові щоб той, хто трудиться, був щасливий!“

Так каже само життя. І те ж проголошують соціал-демократи, що проповідують соціалізм. А робітники й по селах теж починають голосно про се казати.

Соціалізм підготовляє капіталістичний порядок, який виводить на світ велике хазяйство та згуртовує в одну силу робочих людей. Соціалізм прийде тоді, коли робітнича класа від краю до краю зрозуміє свою гірку долю, зєднається та силою своєю візьме всі хазяйства та власть у свої руки й покладе край приватній власності й пануванню людини над людиною. Тоді всі економії та всі фабрики по всім світі перейдуть у власність усіх робітників, усього громадянства, бо неробів серед громадянства тоді не буде, всі будуть примушені працювати. Країни зєднаються для сього з країнами.

В соціалістичному порядкуві, у економіях, і на фабриках, виробляти меть ся все тільки найкращими способами, найбільш удішненими машинами, руководячись тільки суспільним благом, а не особистою наживою. Се дасть спромогу трудитись тільки по 3—4 години на добу. Лани приймуть зовсім иньшій вигляд. Щезнуть густі межі бага-

тих та вбогих власників. Ріжні рослини розводити муть ся тільки там, де вони краще ростуть, обробляти муть ся тільки кращі землі, десятина давати ме багацько разів більше хліба, усього буде всім доволі. Гірші землі покривуть ся темним лісом. Скрізь порозводять ся багаті садки, і квітки буйно та радісно украсять обновлену матір-землю, що її стільки віків опоганювала людська неправда та вмивала рясно людська кров. Люде розселять ся на волі з переповнених народом міст серед садків та ланів, та помалу щезнуть, як теперішні, понурі міста, що погубили стільки життя, і вбогі села, що бачили не менше горя. Помалу земля стане тим раєм, про який стільки віків мріяло людство, і люде заживуть вільно та щасливо.

До сього, проти бажання поміщиків, веде їхній порядок, ведуть їхні економії.

Ж Н И В А.

„Жнива! Жнива йдуть!“—пробігає луною по селі. Мантачать ся коси, лагодять ся грабельки, одточують ся серпи... Збірає робітник свою силу, щоб різати ту золоту стіну колосся, що без краю простягла ся аж на край-небо по панських ланах.

„Який сніп? Скільки за копу?“—так і питає один одного, і гуде село, й лаштують ся люди мов на те свято.

Бо жнива—це осередок усього сільського хазяйства.

Багато праці поклали ми, сільські робітники, заки привели разом із природою до пуття ту землю та той хліб—пашню.

Ще тої зими возили ми гній на поле, накидали та скидали важкі вози, та розкидали по землі. А далі орали та скородили той пар. Коли все раділо на світі, і мов на свято одягла ся природа, і пташка раділа і співала дітям над кубельцем, ми тільки на сонце поглядали, коли воно

встане та коли зайде, бо тоді йшов та кінчив ся день нашої праці. І не бачили ми щастя сімі, не тїшили ся дїтками, бо ніколи нам було навіть спочити.

Потім наможеною рукою, або машиною-сіялкою, потїючи під спекою сонця, ми кидали важке зерно в пухку вироблену землю, щоб від тої праці зазеленїла густо в панському степу озимина.

А далї ми знову орали. Важко ступали в борозні, орючи панські лани, і осїний дощ холодною мрякою залїплював нам вічі, і вітер морозив нам руки.

А тільки прийшла весна, ми знов засївали й цю ріллю, і знов мов тим килимом зеленїла земля яриною. А дома плакали наші діти голодні.

Так ми працювали гірко, на дощі й на сонці, працювали за малі гроші, щоб тільки прожити, бо голод стояв поза нами. А над нами стояли панські прикащики та ганяли нас, щоб як найбільше віддати панові праці.

Тільки пан тихо сидїв у своєму дворі. Не журился він, що мороз пришкварить йому тіло, не журился, що дощ промочить, а тоді запосяде пропасниця, або иньша хвороба, і не дасть заробити й того шага. Ні, за це немає йому журби.

У нього иньша журба на думці. Він журить ся, чи не дорого заплатив за роботу робітникам, журба його, коли ми пізно вийдемо на роботу. У своїх покоях він тільки підраховує, скільки мати ме хліба, лічить, чи багато йому зостанеть ся.

Він же так тільки й орудує, мов той баршник. Оце має землю, має гроші й наймає нас робити на тій землі. І працюємо ми, працюємо, вибиваємось зі сил, і здобудемо за свою роботу яких більш або менш тисячу карбованців. За сі гроші ми все йому зробимо: і виоремо, і посіємо, і зберемо, і змолотимо, він тільки пузо гладить та ворогом на нас позирає.

А тоді дивись—продасть хліб за дві або три тисячі, і не сїючм, не збіраючи, заробляє на нас великі гроші.

Так то ми робимо на них і літо, і зиму, а вони розкошують із нашої обікраденої праці.

Отже пани дивлять ся, щоб як найбільше заробити на нас, щоб як найбільше загарбати нашої праці.

Нам же навпаки треба, щоб не ссали задурно наших сил, щоб те добро, яке ми виробляємо, не забірали собі пани, а щоб як найбільше йшло нам. Нам треба, щоб вони як найбільше платили нам, щоб не працювати нам гірше вола.

Панові треба одно—нам друге.

Ми вороги собі й мусимо з панам боротись за те, що нам потрібно, бо по своїй охоті не дадуть вони нам нічого.

Панська сила—то наше знесилля. Наша сила—то кінець панському грабуванню. Наша нужда, голод, що стоїть за плечима, податки, які треба сплачувати,—се добро панам, бо знають вони, що поженуть нас злидні шукати в них заробітку, і чим більше у нас лиха, тим дешевше наймемо ся в них. Панська сила—то та царська поліція, те хабарницьке начальство, що завше боронять панів, що б'ють нас та катують, як тільки підіймемо ми голову.

Добре ще панам, коли ми домагаємось чого від них по одному. Тоді вони не боять ся нас: „Іди“, кажуть, „ми за сю ціну й без тебе знайдемо, скільки завгодно“. Не так вони відказують, коли гуртом чого домагатися, коли всі одного бажають,—нехай пошукають тоді! Наш союз, союз робітників, се наша найбільша сила.

Але ж у нас на селі крім того бува, що раз треба більше робітників економії, то знов менше. І тоді сили наші й панські міняють ся.

Ще з осені, усю зиму, не треба багато робочих рук економії; загадають прикащики вийти

10 душам, а вийде 30. Ну, й відомо, що пан користується й збиває ціну як найнижче. Опісля, весною, більше треба народу, і тоді легше підняти ціну, і мусить пан більше платити.

Але все ж таки ввесь час аж до жнив—панська сторона бере.

Тільки в жнива вся сила на боці робочого люду. Велике діло жнива. Надійде час, коли вся праця, уся сила, вложена в землю, мусить вернутись людині.

Хліб достиг, зерно тверде, і треба його швидко забірати з поля, бо инакше все виспелеться й пропаде все. Тепер панові ніколи вже коверзувати, тепер треба сила народу, і не нам шукати роботи, а він шукає робітників. Тепер сила за нами, коли ми тільки схочемо того. А схочемо ми собі сили тоді, коли зговоримось поміж собою, коли зєднаємось ми всі, робочі люде, щоб добити ся від панів та всяких дукарів більшої плати, або дешевого снопа, щоб добитись кращого життя.

Коли ж ми зговорились по всіх селах, коли поміж нами буде союз та згода, тоді ми виборемо собі, чого забажаєм.

Пани загадають по 50 копійок від кош, або 12-й сніп. А ми всі скажемо їм, що тільки за 2 карбованці підемо косити та дешевше як за 4-й.

або 3-й сніп не підемо збирати. І не будемо йти, будемо всі бастувати (страйкувати).

Хліб сам не полізе в ожереди, а пани самі теж не зберуть його. Вони може накуплять жаток, але ми їй до них не підемо. Намовимо і строкових, щоб і вони покинули роботу. Що ж зроблять тоді пани? Мусять дати нам добру ціну та все, чого захочемо, бо інакше все їм пропаде, бо інакше зруйнують ся вони, й самі підуть із торбами, як нас увесь вік ганяли.

Ще може пани покличуть стражників та солдатів, покличуть жандармів. Так щож із того? Мовчати? Пропадати? Хиба ж ми їй так не знаємо, що всі вони проти нас, що всі вони разом із панами? Хиба вони не забирають із нас податків, не грабують, не знущають ся над нами? Ми вже добре це все знаємо, та тільки не налякають вони вже нас, і не спинять нашу боротьбу за кращу долю. Та вони їй не зроблять нам нічого, коли змовимось усі та сидіти мемо тихо в хатах, або на своїм городі. Не поведуть нас силою на роботу. Покричать, погвалтують, що „бунт“ у нас, тай пойдуть ні з чим. А пани таки мусять нам дати, що схочемо.

Союз робітників—це велика сила, якої дуже боять ся всі ті, що нас гнетуть та грабують.

Забастовка (страйк) робітників, коли вони кидають усі працю,—це великий засіб, щоб вибороти собі краще життя.

Страйком робітники добивають ся від панів більшої плати, добивають ся, щоб менше робити, та усього, що їм треба.

Але страйк дає нам ще нові сили. Він зби- ває нас у одну громаду робітників-пролетарів.

Багацько над нами неправди та неволі, й ба- гацько нам треба сил, щоб розбити все те, що скувало наш вік та нашу долю.

Треба ж нам добре знати, що дає нам силу, треба добре знати, як добувати кращого життя!

Основи сільської робітничої організації.

Як приступити до робітничої фахової (професіональної) організації на селі? Глянувши на західно-європейські краї, де сільський пролетаріят багато зробив уже для свого визволення, ми можемо сказати: „Встань тільки, сільський робітнику, озирнись та зрозумій свою силу, й ти переможеш!“

Із досвіду боротьби сільських робітників тих країн ми й повинні користуватись, памятаючи, що скарб робітничого руху є міжнародній. Не мало цінних указівок дає нам теж практика фахового руху фабричного пролетаріату.

Досвід згаданих країн, особливо італійської „Національної Федерації (спілки) Робітників Землі“ показує нам, що основними точками в сільських організаціях мусить бути:

1) Відокремлення в економічній організації пролетарсько-робітничої *) частини села від самостійної дрібно-селянської, робітників від самостійних селян та арендаторів, які живуть із праці у власному господарстві. Це потрібно не для розбиття боротьби проти спільних ворогів, як може здаватись на перше око, а для загострення та більшого освідомлення її. Така окрема організація тільки помагає робітникам краще вияснити свої чисто пролетарські інтереси.

В Італії поруч із такою чисто-робітничою сільською організацією засновують ся організації дрібних арендаторів та дрібних власників, самостійних селян, які мають крім спільних із робітниками теж і свої окремі від робітничих інтереси. Але й члени тих організацій стоять на погляді класової боротьби й признають, що їх дрібні хазяйства в сучасному капіталістичному порядку не довговічні й що мета всіх пригноблених—соціалізм. Усі ті організації сходять ся в Італії в одній федерації й, де треба, спільно виступають. Італійська „Національна Федерація Робітників Землі“ числить більше як 170 тисяч членів, у значній більшості сільських пролетарів.

*) Сюди входять і зовсім безземельні робітники, і малі власники, і переважно живуть із продажу, своєї праці.

2) Головне питання фахового руху—це якнайширша масова організація, бо тільки при тій умові буде виключене широке страйколомство, й економічна боротьба йти ме успішно. Значить: фахова організація сільських робітників мусить змагати до того, щоб засновувати відділи організації по всіх повітах, в усіх селах, щоб притягнути до організації робітників усіх категорій—годових і строкових з економій, поденних по селах і т. д. Але, числячись із адміністраційним поділом та тим, що умови праці майже в усіх повітах хоч трохи відрізняють ся від умов інших повітів, фахова організація мусить мати окремі комітети по всіх повітах. Ті комітети вибирають повітові зїзди делегатів сільських робітників. Фаховий конгрес сільських робітників усеї країни вибирає Головний Комітет загальної організації робітників ланів та лісів.

3) Головна мета фахової організації—докладне вияснення теперішніх умов праці по селах: заріркової платні в різних порах року на різних роботах, як напр. на день весною, в жнива, в осени, за строк або місячно, в полі і в лісі, чоловікам і жінкам на буряках, при плугах, при молодільній машині і т. и., довжина робочого дня, умов найму постійних (годових) робітників і робіт-

ниць (їх платня, ординарія або харчі, хата і т. д.), нещасливих випадків на роботах, лікарської помочі та допомоги, забезпечення хорих та безробітних і т. п. Для того скликають ся місцеві зїзди, роблять обїздки сіл, збирають листами анкети, системізують державну й краєву статистику праці.

На основі зібраних даних про умови найму, проти панських цїн на роботу всі організації кожного повіту вирацьовують спільно робітничий цїнник. Сим робітничим цїнником порядкує враз із цїнниками (тарифами) иньших повітів та затверджує його Головний Комітет фахової організації сільських робітників, а потім уже повітовий комітет розсилає його по всіх селах, сусїдних повітах та передає для інформації панам. Для переведення його в життя організуєть ся страйкова (забастовочна) боротьба. При широкій організації повітові комітети ведуть самі переговори з панами за прийняття цїнника, й окремим робітникам більш не треба дбати про виторгування кращої платні. Комітети доглядають за тим, щоб пани виконували умови. В ті умови входить довжина робочого дня та иньші пункти про охорону праці.

На основі иньших зібраних даних організація складає краєві та загально-державні законопроекти про охорону праці на селі. Законопроект-

ти сї вносять соціал-демократичні посли (депутати) в законодатнїм зібраннї (Державній Думі), а вся фахова організація могутнїм одностайним домаганням піддержує їх.

4) Фахова організація ширить свою пропаганду клясової боротьби й соціалїзму, і простягає свою організацію й на робітників та селян, що виїжджають на заробітки на літо, або на завше. Гуртки заробітчан дістають вказівки (інструкції) та цінники й адреси організованих робітників иньшої губернії, чи другої країни, куди йдуть на заробітки. Се потрібно на те, щоб спинити зниження цїн на місцях заробітків та страйколомство. Сим ми введемо в життя наш великий пролетарський поклик: „Пролетарі всіх країн, єднайтеся!“

5) Ще велике значінне має те, щоб фахові організації сільських робітників ізв'язувались також із організацією міських (городських) товаришів. Для кожного робітника мусить бути ясно, що і сільський і міський робітник у ремеслі, чи на фабриці—рідні брати, бо їх однаково виискує капітал і однакові в них інтереси—визволення зпід вииску капіталу. Ясно, що треба всім як найтісніше зв'язатись і одні одним помагати в боротьбі. В Італії в часі недавнього великого

страйку сільських робітників у провінції Пармі, робітники по всіх містах не лише прийшли сільським товаришам з грошевою поміччю, але й прийняли до себе дітей страйкарів. В Данії не так давно, в часі великого страйку міських робітників, робітники зі сіл підвозили по братерському на підмогу до міст хліб та всяку поживу.

До того ж у нас, на Україні, сільський пролетаріят, звязуючись тісно із робітничими організаціями інших ґахів, черпати ме зі старого міського руху свою свідомість, і сам давати ме міському рухові свою силу. Се збільшить у десятеро спільну силу всього пролетаріату.

6) Врешті велику вагу має те, щоб довести до тісних зносин між ґаховою сільською організацією й кооперативно-споживчим рухом. При неминучому зрості клясової економічної боротьби, яка виявить ся перш усього в масових страйках, кооперативні крамниці, тісно звязані з усім робітничим рухом, можуть виявити велику поміч піддержкою страйкарів. Чим тісніще буде звязаний один рух із другим, тим сильніша й тим свідоміша буде вся боротьба пролетаріату. Сим єднаннем розсіють ся теж смішні вигадки, навязані у власнім інтересі сільським масам буржуазійними партіями, буцїм то самими тільки крамницями

можна зарадити всім лихам. Тільки як частина класового руху кооперація дає справжню зброю в руки робітників, інакше, поза межами класової боротьби, вона або веде його в ярмо буржуазних партій, або перетворюється в звичайне акційне капіталістичне підприємство.

Отже основні точки діяльності сільської фахової організації.

Велика робота відкривається перед свідомим сільським робітництвом. Можна сказати, що з початком економічної праці по селах починається перед соціалізмом на Україні нова епоха. Тяжка це робота при наших невеликих силах, при наших умовах. Але скільки б це не потребувало сил, соціалдемократична партія мусить дати сільському пролетаріатові в руки той ясний каганець, що освітить йому дорогу до щастя, і ту зброю, якою він вибере собі вже зараз більш людське життя. Хто працював серед уквітчаних ланів та запашних дерев під блакитною банею неба, і втворював великими жменями щастя своїм визискувачам, і не бачив досі у власному своїому життю ні одного веселого дня, той мусить пізнати дорогу до кращої долі.

Коли це прийде, тоді сильною й могутньою стане й робітнича партія України, і боротьба про-

летаріяту загуркотить громом над хижим визи-
ском ненажерливого капіталу від одного краю У-
країни до другого. Уже сей грім усе дужче гур-
котить по иньших краях і несе на цілий світ із
Заходу на далекий Схід свій могутній поклик:
„До боротьби!“

Нехай це дасть і нам, українським сіль-
ським робітникам, силу одностайне стати всім до
цеї вельми важної роботи.

Зміст:

1. Економія	1 стор.
2. Жнива	9 „
3. Основи сільської робітничої організації	16 „

**Ціна 5 коп.
(10 фен., 12 сотиків).**